

Тимофєєв Антон Олександрович
старший викладач спеціальної кафедри №1
Інституту підготовки юридичних кадрів для СБУ
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
ORCID ID: 0000-0002-5297-5315

**ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ СТ. 146¹ КК УКРАЇНИ
«НАСИЛЬНИЦЬКЕ ЗНИКНЕННЯ»**

14 квітня 2014 року в Україні розпочалась Антитерористична операція на території Донецької, Луганської та Харківської областей, яка у форматі Операції

об'єднаних сил здійснюється до сьогодні. З того ж часу представниками так званих «ДНР» та «ЛНР» здійснювались непоодинокі випадки арештів, затримань, викрадень та позбавлення волі людей (як цивільного населення так і військовослужбовців). Відомості про ці факти приховуються та не визнаються особами, які вчинюють вищевказані діяння.

17.06.2018 Україна ратифікувала Міжнародну конвенцію про захист усіх осіб від насильницьких зникнень від 20.12.2006 (далі – Конвенція), у зв'язку з цим 12.07.2018 Кримінальний кодекс України (далі – КК України) було доповнено статтею 146¹ «Насильницьке зникнення», якою, зокрема, передбачено відповідальність за арешт, викрадення або позбавлення волі людини в будь-якій іншій формі вчинене представником держави, в тому числі іноземної, до яких, згідно примітки до ст. 146¹ КК України, можна віднести осіб з числа так званих «ДНР» та «ЛНР». Проте об'єктивна сторона та її розміщення в КК України мають досить дискусійний характер.

Відповідно до ст. 5 Конвенції, широкопоширена та систематична практика насильницьких зникнень є злочином проти людства, як його визначено в застосовному міжнародному праві, і тягне за собою наслідки, що передбачені таким застосовним міжнародним правом. В чинному КК України відповідальність за це правопорушення передбачена у Розділі III «Кримінальні правопорушення проти волі, честі та гідності особи», а не в Розділі XX «Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку», що не відповідає правовій природі вказаного злочину, яка передбачена міжнародною конвенцією.

Аргументом щодо віднесення цього злочину до іншого розділу є й закон, яким він був доданий до КК України, а саме ЗУ «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» від 12.07.2018 № 2505-VIII (далі – Закон). Він був запроваджений на виконання Конвенції та вводить такі поняття як «особа, зникла безвісти у зв'язку зі збройним конфліктом» та «особа, зникла безвісти за особливих обставин», при цьому останнє поняття включає в себе перше і не встановлює чітку відмінність між ними. Поняття «збройний конфлікт», у відповідності до ст. 1 Закону, вживається саме в розумінні міжнародного збройного конфлікту, а тому дії, передбачені в ст. 146¹ КК України за своєю сутністю є порушенням законів та звичаїв війни, які передбачені Конвенцією про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положенням про закони і звичаї війни на суходолі від 18 жовтня 1907 року, а тому відносяться до злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Не менш проблемною є регламентація суб'єкта злочину та санкції за ст. 146¹ КК України. Примітка даної статті сформульована досить неточно, має велику кількість пунктуації, дублювання кримінально-правових термінів, диспропорцію при визначенні понять «представник держави» та «представники іноземної держави», тощо. Санкція ч. 1 статті 146¹ КК України передбачає позбавлення волі на строк від трьох до п'яти років і відповідно до ч. 4 ст. 12 КК України відноситься до нетяжких злочинів. Це зумовлює неможливість проведення негласних слідчих (розшукових) дій, відповідно до ч. 2 ст. 246 Кримінального процесуального кодексу України, які є вкрай необхідними для здійснення ефективного досудового розслідування, враховуючи об'єктивну сторону злочину.

Підсумовуючи вищесказане, слід зазначити, що ст. 146¹ КК України потребує законодавчого удосконалення в наступних напрямках:

1) віднесення злочину, передбаченого ст. 146¹ КК України до злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку та встановлення його підслідності слідчим органів безпеки;

2) збільшення санкції, з метою можливості проведення негласних слідчих (розшукових) дій на стадії досудового розслідування;

3) вдосконалення понятійного апарату та примітки до ст. 146¹ КК України, з метою уникнення протиріч, неточностей та спрощення її практичного застосування.

Вищевказані зміни сприятимуть можливості притягнення винних осіб до відповідальності, адже з 2018 по 2021 рік не винесено жодного вироку суду за даною статтею.

Використані джерела:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 11.05.2021).
2. Про захист усіх осіб від насильницьких зникнень: Міжнародна конвенція від 20.12.2006 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#n2 (дата звернення: 11.05.2021).
3. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти: Закон України від 12.07.2018 р. №2506-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19#Text> (дата звернення: 11.05.2021).
4. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі: Міжнародна конвенція від 18.10.1907 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text (дата звернення: 11.05.2021).
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 11.05.2021).

Тищенко Євген Федорович

провідний науковий співробітник
Національної академії СБ України,
кандидат юридичних наук, доцент
ORCID ID: 0000-0002-8174-9042

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАКТИКИ ЗАЛУЧЕННЯ ПОНЯТИХ ДО СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО ДЕРЖАВНУ ЗРАДУ Й ШПИГУНСТВО

Розвиток технічних засобів розширює можливості їх застосування для фіксації ходу й результатів слідчих (розшукових) дій. Проте кримінальне процесуальне законодавство важливою формою взаємодії правоохоронних органів з громадськістю при виконанні завдань кримінального провадження, визначених ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), продовжує залишати участь незацікавлених осіб у слідчих (розшукових) діях. Практика свідчить, що в судах періодично допитують як свідків осіб, які були понятими під час таких дій. Їх показання не призводять до появи у кримінальному провадженні нових доказів, однак відповідно до положень ч. 2 ст. 91 КПК України дають змогу перевірити та оцінити

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ ЮРИДИЧНИХ КАДРІВ
ДЛЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ
ВИРІШЕННЯ**

Матеріали постійно діючого науково-практичного семінару
(27 травня 2021 року)

В и п у с к 11

Харків
2021

УДК 342.951(477):351.746.1

ББК 67.9(4УКР)301.162

П68

*Рекомендовано до видання Вченою радою
Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
протокол засідання від 18.06.2021 N 11*

Редакційна колегія:
С.О. Гриненко (головний редактор),
А.А. Когут

*Редколегія може не поділяти погляди, викладені у збірнику.
Відповідальність за зміст опублікованих матеріалів несуть їх автори.
Матеріали публікуються в авторській редакції.*

П 68 **Правове** забезпечення оперативно-службової діяльності: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення. Матеріали постійно діючого науково-практичного семінару, 27 травня 2021 р.; м. Харків. Вип.11 / Редкол.: С. Гриненко (голов. ред.), А. Когут. – Х.: ФОП Бровін О.В., 2021. — 224 с.
ISBN 978-617-8009-35-9

Збірник містить тези доповідей і виступів науковців, практичних працівників, курсантів та студентів, присвячених правовим проблемам створення ефективного сектору безпеки та реформування Служби безпеки України; реалізації антикорупційного законодавства у діяльності СБ України та інших правоохоронних органів і військових формувань; договірної роботи й представництва інтересів СБ України та інших правоохоронних органів в судах; удосконалення правового забезпечення роботи з кадрами, соціального та правового захисту співробітників суб'єктів сектору безпеки; проблемним питанням правозастосовної діяльності, які виникають у практиці оперативних підрозділів та органів досудового розслідування.

Для співробітників органів сектору безпеки, науковців, викладачів, курсантів й студентів вищих юридичних навчальних закладів.

УДК 342.951(477):351.746.1
ББК 67.9(4УКР)301.162

Адреса Інституту: 61002, м. Харків, вул. Мироносицька, 71,
Телефон / факс: (057)700-34-55
E-mail: ipuk@ssu.gov.ua

© Національний юридичний університет імені
Ярослава Мудрого, 2021
© Інститут підготовки юридичних кадрів
для Служби безпеки України, 2021

ISBN 978-617-8009-35-9

<i>Сігарьов Є.С.</i> ЩОДО СПІВВІДНОШЕННЯ ТЕРМІНІВ «ЗБИРАННЯ» ТА «ОТРИМАННЯ» ДОКАЗІВ СТОРОНОЮ ОБВИНУВАЧЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	175
<i>Талалай Д.В., Гончарук В.Л.</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ЗЛОЧИНАМ ЯК ПРЕДИКАТНИМ ДІЯМ ЩОДО ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЮ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ	178
<i>Тимофеев А.О.</i> ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ СТ. 146-1 КК УКРАЇНИ «НАСИЛЬНИЦЬКЕ ЗНИКНЕННЯ»	180
<i>Тищенко Є.Ф.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАКТИКИ ЗАЛУЧЕННЯ ПОНЯТИХ ДО СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО ДЕРЖАВНУ ЗРАДУ Й ШПИГУНСТВО	182
<i>Туманянц А.Р.</i> ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ, ЩО ПЕРЕБУВАЄ У СТАНІ АЛКОГОЛЬНОГО, НАРКОТИЧНОГО ЧИ ІНШОГО СП'ЯНИННЯ ТА МОЖЕ ЗАВДАТИ ШКОДИ СОБІ АБО ОТОЧУЮЧИМ, У ПОРЯДКУ СТ. 298-2 КПК УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ПРАКТИКИ ЄСПЛ	185
<i>Ходич О.В.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ НА МЕРЕЖАХ ОПЕРАТОРІВ РУХОМОГО (МОБІЛЬНОГО) ЗВ'ЯЗКУ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ПОСЛУГИ ПЕРЕНЕСЕННЯ НОМЕРУ	187
<i>Членов М.В.</i> ЩОДО ПРАВИЛ ОБЧИСЛЕННЯ СТРОКІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ПРИ ОБ'ЄДНАННІ ТА ВИДІЛЕННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ	189
<i>Шаренко С.Л.</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ В ЖИТЛІ ЧИ ІНШОМУ ВОЛОДІННІ ЗА ДОБРОВІЛЬНОЮ ЗГОДОЮ ОСОБИ, ЯКА НИМ ВОЛОДІЄ	194
<i>Шило О.Г.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЯКОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНУ ЩОДО НАЛЕЖНОЇ ПРАВОВОЇ ПРОЦЕДУРИ ДОРУЧЕННЯ ПРОКУРОРОМ ЗДІЙСНЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ІНШОМУ ОРГАНУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ	197
<i>Шумило М.Є.</i> НОРМАТИВНА МОДЕЛЬ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В КПК 2012 Р.: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	201
<i>Яцкевич Д.С.</i> ПРИТЯГНЕННЯ СУДДІВ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АСПЕКТ	208